

המפולת בל"ג בעומר תרע"א

בתיאור ההילולא דרשב"י במירון לא נרשם מקרה של אסון, מחוץ למקרה אחד, הוא אסון המפולת בל"ג בעומר תרע"א.

באותה שנה חל ל"ג בעומר ביום השלישי, ואלפי יהודים באו למירון להשתתף בהילולא. שיירות שיירות יצאו מירושלים, מיפו ומהמושבות וכן הגיעו תיירים רבים מחוץ לארץ. בהתקרב שעת ההדלקה עמדו על גג בית המדרש מאות אנשים. בית המדרש היה זרוע אור. חסידים ואנשי מעשה ואברכים עולי ימים סיימו את לימוד ה"אידרא" והתכוננו להילולא. השמש כבר הניח סחבות ובלוני בגדים באגן שעל עמוד האבן ויצק שמן עליהם, ואף הצית גפרור ומסרו לאיש שקנה את זכות ההדלקה הראשונה, אך נראתה שלהבת האש וזעקה נוראה פילחה את האויר. המעקה שעל גג בית המדרש נהרס ומאות האנשים שנשענו עליו נפלו איש על רעהו לתוך החצר.

פרטים על מאורע זה אנו למדים מעתונות הימים ההם. בעתון "החרות" שהופיע בירושלים ביום הששי פורסם מברק שנשלח מצפת ביום השלישי כי במירון, אצל רבי שמעון בן יוחאי, קרה אסון גדול שנפלה המעקה שאצל הדלקה. שבע נפשות מתו והרבה נפצעו. רובם הם צפתים. פרטים במכתב". אף מחיפה הגיע מברק על "אסון גדול בהילולת רשב"י במירון. נפלה מעקה. שבעה מתו ושלושים נפצעו". אולם המערכת הוסיפה "כל זמן אשר לא נקבל מכתבים ברורים, שיספרו לנו את כל פרטי האסון הנורא הזה, אי אפשר לנו כעת להרחיב הדבור ולחפש הסיבות להמאורע האיום הזה".

בתהלוכת ל"ג בעומר תשכ"ז השמיע כ"ק רבי מנחם מנדיל שניאורסון, האדמו"ר השביעי לבית ליובאוויטש, שיחתו לכבוד היום, ובין היתר הכריז כי: "ביום ל"ג בעומר שעליו אומר רשב"י שהוא יום שמחתו — הרי ע"י השמחה שתהיה לכל אחד מאתנו, ובמיוחד לילדים, ללכת בדרכי רבי עקיבא ורשב"י — יצליח כל אחד להביא לו ולחבריו את ברכות ה' וישועתו בכל הדרוש להם".

ובפתח השיחה הסביר את הענין "שתלמידי רבי עקיבא החלו מיום ל"ג בעומר להתנהג כפי שלימדם רבם רבי עקיבא "ואהבת לרעך כמוך" לנהוג כבוד זה בזה ולהתיחס זה לזה כראוי. ענין שני ביום זה שעליו אמר רבי שמעון בר יוחאי, מתלמידיו הראשיים של רבי עקיבא, שהוא יום שמחתו היום בו הגיע לדרגה הנעלית ביותר בלימוד והבנת התורה, ובאופן שתבוא לאחר מכן, באמצעות תלמידיו ותלמידי תלמידיו עד לדורנו ועד לבוא המשיח שיוציא את בני ישראל מן הגלות ויוליכם לארץ ישראל במהרה בימינו". (מתוך החוברת שהוצאה ע"י קה"ת, כפר חב"ד תשכ"ז).

בעתה. שהיופיע ביום השני. שבוע לאחר האסוף. צוין כי. המכתבים מצפון ומחיפה מרם הגיעו אלם נוסעים שהיו במירון בחלולת רשביי ספרו את פרשי המאורע הנורא. ומסרו את שמות ההרוגים: הרב ר' דוב ב"ר צבי מברדיטשוב. צפת. בן מ' שנה. הגיח אלמנה ושבעה יתומים. הב' מרדכי איסר ב"ר נתן מילנר. מצפת. בן י"ג שנה. הב' בן רבי משה ליב מלודז בן ח' שנה. הב' משה יוסף ב"ר שמחה שפר: צפת. בן י"ד שנה. ר' ישראל מטיס: צפת. בן ס"ה שנה. האשה קליריל מרמורש: צפת. בת מ' שנה. העלמה יהודית ב"ר וידיל לודמיר. צפת. בת י"ג שנה.

למחרת היום נפטרו במירון עצמה שנים מבין הפצועים: ר' משה ב"ר חיים דוד. בן מ"ד שנה. מלמד במושבות משמר הירדן. הגיח אלמנה ויתומים. ור' ליב שפינר ממושבות ראש פנה. בן ג' שנים. ארבעה נוספים נפטרו לאחר מכן בצפת מבין הפצועים.

רק ביום הששי. כ"ד באייר. פורסמו בעתון פרטים על המאורע. שהיה כרוך באי והירות. הקונה את ההדלקה מהחכמים נטל את אביקת ההדלקה והתחיל להפחיד את האנשים שעמדו מסביבו. למען יתרחקו ממנו. ואלה נדחקו זה אל זה. מיראתם מן ישרפו בגדיהם מניצוצות האש. וחיסות ההמון היתה כל כך גדולה מאחור עד שהמעקה שעליה נשענו האנשים. שהיתה גבוהה שבעה מטר מהתצור ושהיתה רעועה. נהרסה פתאום ואתה גם יסודות הנג. כמאה אנשים נגדו אחרי האבנים ונתגלגלו אל התצור על ראשי ההמון שעמד שם אף הוא צפוף ודחוק.

לדברי כתב העתון. העירו האנשים שהיו במושב הזקנים. כי צריך לחקק את בדקי המעקה ולחקק אותה. אך האחראים לא שמו לב לאזהרה זו.

בכתבה נמסר כי הבהלה היתה נוראה. כל אחד חישש אחרי קרובו וכל אשה אחרי בעלה או בנה. כולם חשבו ודימו באותם הרגעים הנוראים כי כל הנופלים העומדים למטה מצאו את קבריהם מתחת לעיי המפולת. שכן במהומה הרבה שפרצה בקרב הקהל דחק כל איש את רעהו. למרבה המבוכה לא נמצא רופא באותו מעמד ולא היה מי שיגיש עזרה רפואית לפצועים.

מפקד המסורה התורכית בצפת. הקיימקאם חסין אפנדי אלאחוראב. שעמד על גג מול מקום ההדלקה. גילה תושית. הוא קסץ מעל הנג אל תוך התצור. ופקד על החיילים לבלתי תת לאיש להכנס אל התצור. כדי שלא ידרסו על גופות הנפצעים. חיל אחד נשלח לצפת. הרחוקה כשלוש שעות ממירון. לקרוא את הרופאים והרוקחים תושבי צפת ולהביא סמי מרשא. בינתיים נאספו גופות המתים. שבעה במספר. לתוך מיוחד והפצועים הובלו לבית מושב הזקנים כדי לחבוש את פצעייהם. רופאי צפת ד"ר דוד. ד"ר בדרש. וכן ד"ר משייף שבא לדאוג את משפחתו בצפת. ואתם רופא העיריה קסם אפנדי. וכן הרוקחים של צפת: דוד באר. לודיא והורביץ. הגיעו למירון והחלו מיד לטפל בפצועים.

המשתדלים התלבטו כיצד להוביל את הפצועים לצפת. כי במירון אי אפשר להשיג שום דבר. לא אוכל לא מטות ולא כלים. למולם מצאו קרשים בבתי מושב זקנים. ומיד החלו להבין מטות. בראות הקיימקאם שהנגרים לא יספיקו לעבודה החל בעצמו לעזור להם במלאכת הנגרות עד שנמדו את המטות. הקיימקאם אף הורה לתושביה הערביים של מירון להוביל את הפצועים לצפת.

על חשבוננו. היו ביניהם שהעיצו ודרשו עשרה פרנק, אך הקיימקאם ענה להם ברצועות על כתפם והכריח אותם לשאת את הפצועים. לכל פצוע נלווה יהודי אחד להשגיח עליו. אותו קיימקאם לא נסע ממירון עד שכל הפצועים הועברו לצפת.

בית החולים החדש רוטשילד, שהיה עומד סגור מיום הוסדו נפתח בו ביום ואליו הכניסו את החולים והפצועים וד"ר דוד ביקר אצלם בכל יום ויום. ביום החמישי נערכה הלויית ההרוגים במירון עצמה. שבעת הרוגים הובאו אל אולם ביהכ"נ, והספידו אותם רבי נפתלי חנהלס ורבי יוסף קנוביץ מרבני צפת. כל העם געה בבכיה וקרע את בגדיו ויברך ברכת "דיין האמת" ואחר הובאו המתים למקום מנוחתם בכפר. בו ביום נתאספו כל בני צפת לבתי המדרשות לאמירת תהלים.

גם בטבריה פרצה הבהלה בבקר השכם עם הגיע השמועה. במהירות הברק פשטה בכל העיר וכתב העתון מספר כי נורא היה לראות במחזה. כל העיר כמעט קמה בצעקה אחת. חבורות חבורות, אגודות אגודות, התאספו בקרן זוית או בתוך השוק, ופניהם קודרים ונזעמים. הנשים מרימות קול צעקה וזוועה, כי כמעט אין בית אשר אין לה קרוב במירון. רבים פתחו בצעקה והתדפקו על דלתות בית התלגרף לשאול על בניהם וקרוביהם, אך פקיד הדואר, המתון והישר, מאן לשמוע בקולם, באמרו כי לא תספיק התשובה לבא עד שיבואו אורחים משם ויוודע הדבר בפרטות.

האסון זעזע את הישוב, ובכל הערים והמושבות נאספו תרומות לטובת האלמנות והיתומים. תושבי ירושלים התגייסו לעזרתם של תושבי צפת, ובכרוז מיוחד שפורסם בירושלים נדרשה עזרה מידית "להחיש ישע מהיר להאלמנות והיתומים של אותם שכבר שבקו חיים לכל חי, ולאותם הפצועים, לאותם בעלי המומים שנשבר עתה מטה לחמם ועולמם חשך בעדם". במשך שלושה שבועות נאסף כאלף פראנק, סכום הגון לפי יכולתה הדלה של ירושלים בימים ההם. גם יהודי בוכארה הושיטו יד עזרה לאחיהם האומללים ושלחו סכומי כסף הגונים למטרה זו, וביחוד גילה פעילות רבי יונתן בנימין הלוי הורבין בא כח פקוא"מ (פקידי ואמרכלי אמשטרדם) שהיה במירון בעת האסון, הוא התנדב לכל ההוצאות הנצרכות לטפל בחולים וכן למבשלת מיוחדת עבורם. כן השאיר עבור שתי אלמנות ויתומים אחדים שמונה פרנק לכל אחד בשבוע.

רבני צפת החליטו בשנה ההיא להשתדל בדבר ביטול מנהג ההדלקה במירון ולפחות לאסור על הנשים לבקר שמה בל"ג בעומר, שכן הביקור הזה קבל בשנים האחרונות צורה לא מתאימה כלל לרוח התנא השוכב במקום הזה "זה נעשה מקום אוסף לאנשים ריקים ופוחזים, בחורים ובתולות יחדו". אחד מרבני טבריה כתב מכתב לעתון "החרות" ובו ציין כי "החובה מוטלת על כל ראשינו וגדולינו לשים לב אל התוצאות של כל מאורע או מקרה, וללמוד מהן". לדעתו, יש מקום לדיון אם להמשיך להבא את מנהג ההדלקה במירון או לבטלו כליל, מאידך הושמעה דעה ש"אסור לבטל מנהג קדום כזה, שנתחבב כל כך על בני עמנו ושמאות ואלפים יהודים באים מכל קצוי ארץ ליום החגיגה הזאת".

הדים למאורע היו גם בגולה, ובעתון "המודיע" צוין כי "מעולם לא אירע אסון במירון, אם כי אלפים השתתפו בחגיגות מירון, ומעולם לא נתמעך אדם שם. מספרים שפעם אחת נפל אחד מן הגג ונזדעזע מוחו והכניסוהו לבית מדרשו של רשב"י ולן שם כל הלילה, ובבוקר עמד על רגליו בריא אולם". והוא יודע גם הסיבה לאסון הנוכחי.

והנה בשנים האחרונות שבאו לחקולוגיות אנשי רוסיה ועושים כל תועבה בפרהסיא, התחילו לבוא ג"כ למירון ויהיו לשמצה בעיני יראי ה'. ובשנה הזאת באו בחורים ובתולות יהדיו ומנגנים ומשוררים, והעיקר משוררות השירים הסיוחדים להציניסשען (להציונים). ותמיד בעת ההדלקה שנעשה על הגג עומדים שם צופים עם רב ולמטה בהחצר קהל גדול עומדים ג"כ צופים, והגג מוקף במעקה של אבנים גדולות. תיכף לאחר ההדלקה המנהג שהיראים משוררים הפזמון "בר יוחאי", ובשנה הזאת נתאספו הבחורים והבתולות, מקושטות בחוצפה יתירה על הגג וכיון שנעשתה ההדלקה התחילו הבתולות לשיר השירים שלהן. ברגע הזה באה רוח סערה גדולה מאד וברגע נשברה מעקת האבנים והתחילו נושלים האנשים ביחד עם האבנים על העומדים למטה ונהרגו כמה אנשים והרבה נפצעו קשה. גם הגוים הערבים אומרים שהצדיק אינו רוצה שיבאו היהודים הללו בפריקת עול לטנף את החצר שלו. בתי עם בני שי' יצאו מן החצר קודם האסון כג' מינוטין ת"ל על חסדו ברוך הטוב והמטיב".

הדברים האלה אינם צריכים פירוש. אוי לעינים שבך רואות ולאזנים שבך שומעות !
הירושלמי

"המודיע" שהופיע בפולטבה מוסר על האסון במירון

מאורע זה נידון ע"י ר' ישעיה הורביץ מצפת בספרו "עדן ציון", המספר :
"בימי נעורי היה דבר מפורסם, שרואים נסים ונפלאות במירון, אבל לדאבונינו, בזמן האחרון בעוה"ר נהפך הדבר כי בשנת תרע"א בליל ל"ג בעומר, בשעת ההדלקה, מפני רוב ההמון שעמדו שם על הגג, נפל כותל אחד ונהרגו ר"ל עשרה נפשות. יש שאמרו אז שהיה מעין גמר של עשרה הרוגי מלכות, הנרמז בפסוק וכל מעשר בקר וצאן וגו' שבפ' בחקתי, שנקרא בשבוע של ל"ג בעומר, כמבואר בס' שפתי קדושים, בשם המקובל מהר"ש מאוסטרופליא, ומוסיף לספר כי "אז נתעוררו הרבה מחסידי צאנז ובראשם הרב שלהם הגאון החסיד הר' יצחק ראבין זצ"ל, ואמרו שזה עונש מן השמים מפני התערבות האנשים והנשים בל"ג בעומר במירון, ודרשו לגזור איסור וגזרה, כמדומה לי גם חרם, על הנשים שלא יסעו בל"ג בעומר למירון, והרבה עמדו לנגדם שלא להרחיק לעשות זאת. הסוף היה כי חסידי צאנז ניצחו, ובאסיפת החכמים והזקנים שבעיר גזרו האיסור הנז' על שבע שנים. כמובן אשר אח"כ כמעט נשבת השמחה הגדולה אשר היתה רגילה להיות בל"ג בעומר במירון וגם התגלחות הנ"ל היה בזעיר אנפין, כיון שהאבות בלתי האמהות היו צריכים לטפל עם התינוקות, ובפרט אחר כך בשנת תרע"ד, שפרצה המלחמה הראשונה הארורה, ערבה כל שמחה", והוא מוסיף לספר כי "מן השמים הוכיחו" ואכמ"ל.